

Lausunto

13.6.2025

VN/33762/2023
VN/33762/2023-PLM-136

Sosiaali- ja terveysministeriö

PLM; lausunto; arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistus, jossa uudistetaan terveydensuojelulaki (763/1994) ja sen nojalla annetut asetukset. Terveydensuojelulainsäädännön uudistuksen tavoitteena on ajanmukaistaa sääntely vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä, parantaa lainsäädännön selkeyttä ja johdonmukaisuutta sekä vahvistaa terveydensuojelun vaikuttavuutta ja kriisinkestävyttä. Uudistus toteutetaan tällä hallituskaudella.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt puolustusministeriöltä lausuntoa uudistusta varten laaditusta arviointimuistiosta. Arviointimuistiossa esitetään terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen edellyttämät keskeiset kehittämistarpeet ja muutosehdotukset.

Puolustusministeriö toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan.

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

Terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain (322/1987) 1 §:n mukaan Puolustusvoimat järjestää terveydenhuoltovastuullaan olevien henkilöiden terveydenhuollon. Edellä mainitun lain 2 §:n mukaan Puolustusvoimien terveydenhuolto käsittää terveydenhoidon ja sairaanhoidon. Terveydenhoitoon kuuluu henkilö- ja joukkokohtainen terveydenhoito sekä ympäristöterveydenhuolto.

Terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa annetun asetuksen (371/1987) 6 §:n mukaan Puolustusvoimien järjestämään ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvasta elintarvike-, vesi- ja ympäristöhygienian valvonnasta, ohjauksesta sekä koulutuksesta huolehtivat sotilaseläinlääkärit.

Voimassa olevan terveydensuojelulain (763/1994) 7 a §:n mukaan Puolustusvoimat huolehtii terveydensuojelulaissa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle säädetyistä tehtävistä puolustusvoimien sotilaallisissa harjoituksissa, maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä kriisinhallinnassa ulkomailla. Puolustusvoimien on laadittava vastuullaan olevaa terveydensuojelua koskeva valvontasuunnitelma, johon sovelletaan, mitä terveydensuojelulain 6 §:n 2 momentissa säädetään kunnan terveydensuojelun valvontasuunnitelmasta. Lisäksi terveydensuojelun valvontatehtäviä hoitavalla Puolustusvoimien viranhaltijalla on oltava soveltuva korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkimus taikka teknillinen opistotason tutkimus.

Luku 3 - Arvio lainsäädännön toimivuudesta ja ehdotukset lainsäädännön kehittämiseksi

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001

kirjaamo.plm@gov.fi
www.defmin.fi

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan julkiseksi luokiteltavan Puolustusvoimien toiminnan ja kohteiden tulee lähtökohtaisesti olla riippumattoman siviiliviranomaisen valvonnassa. Puolustusvoimien tehtäväksi säädettävän terveydensuojelun viran-omaisvalvonnan tulee olla rajattu maanpuolustuksen kannalta suojattavaa tietoa sisältäviin toimintoihin ja kohteisiin. Lisäksi Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Puolustusvoimien toiminnan erityispiirteet tulee ottaa huomioon terveydensuojelulain soveltamisessa. Lainsäädännön tulee mahdollistaa Puolustusvoimien poikkeusolojen toiminnan harjoittelu.

Terveydensuojelulain keskeisenä tavoitteena on väestön ja yksilön suojeleminen elinympäristössä esiintyviltä terveyshaitoilta. Terveydensuojelun sääntely kattaa mm. veden laatuun, asumiseen, sisäilmaan, jätehuoltoon, hautaamiseen sekä muiden elinympäristön olosuhteisiin vaikuttavien tekijöiden, joista voi aiheutua haittaa ihmisen terveydelle, valvonnan. Paikallisella tasolla ihmisten elinympäristön terveydensuojelun valvonta on säädetty kunnan tehtäväksi.

Puolustusvoimien palveluksessa olevien henkilöiden sotilaallisten harjoitusten aikaiset palvelusolosuhteet eivät ole sellaisenaan rinnastettavissa yleisiin väestön elinympäristön olosuhteisiin ja niitä koskeviin terveydensuojelun vaatimuksiin. Puolustusvoimien käytössä olevat kohteet ja alueet eivät ole lähtökohtaisesti yleisiä alueita, joihin on vapaa pääsy, vaan näissä kohteissa ja alueilla toimivat ihmiset ovat työ- tai palvelussuhteessa Puolustusvoimiin tai Puolustusvoimien kumppaneihin.

Puolustusvoimissa työskentelevän henkilöstön työ- ja palvelusympäristön olosuhteiden terveydellisiin vaatimuksiin sovelletaan työturvallisuuslakia (738/2002) huomioiden lain 6 §:n mukainen soveltamisalan rajoitus. Työturvallisuuslakia sovelletaan lain 4 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan myös asevelvollisen ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan työhön 6 §:ssä säädetyin rajoituksin.

Työturvallisuuslain 6 §:ssä rajataan lain soveltamisalan ulkopuolelle sotilaalliset harjoitukset ja koulutukset sekä niihin välittömästi liittyvät työt, joiden pääasiallisena tarkoituksena on sotilaallisessa toiminnassa tarvittavien erityisten valmiuksien harjoittaminen.

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan terveydensuojelulain vaatimuksia ei tulisi sellaisenaan soveltaa sotilaalliseen harjoitustoimintaan. Sotilaallisen harjoitustoiminnan ja poikkeusolojen aikaisen toiminnan harjoittelun mahdollistamiseksi olisi tarpeen lisätä terveydensuojelulakiin vastaava soveltamisalan rajoitus kuin työturvallisuuslain 6 §:ssä.

Käytännössä harjoiteltaessa poikkeusolojen sotilaallista toimintaa on terveydensuojelulain nojalla säädettyjen asumisterveyttä ja talousveden laatua koskevien vaatimusten noudattaminen haasteellista. Sotilaallisissa harjoituksissa majoittuminen kenttäolosuhteissa voi tapahtua teltoissa, tilapäisissä majoitteissa tai suojissa. Joukkojen omaa vedenhankintaa varten on Puolustusvoimilla käytössä laitteita pintaveden puhdistamiseen ja pohjaveden ottoon. Puolustusvoimien vesihuoltokaluston käyttö ei kuitenkaan ole vesihuoltolain (119/2001) mukaista toimintaa, vesilaitostointia. Puolustusvoimien omilla laitteilla hankittua juomavettä ei jaeta yleisesti siviiliväestön käyttöön, vaan vain rajatun ajan ja rajatulle Puolustusvoimien palveluksessa olevalle joukolle. Lisäksi Puolustusvoimilla on käytössä vedenpuhdistustabletteja pintaveden puhdistamista varten tai vaihtoehtoisesti pintavesi voidaan ohjeistaa keitettäväksi kenttäolosuhteissa. Juomaveden laatua ei ole käytännössä kaikissa harjoitustilanteissa kenttäolosuhteissa mahdollista varmistaa kaikilta osin terveydensuojelulain nojalla säädetyin talousvesiasetuksen vaatimuksen mukaisesti.

Arviointimuistiossa todetaan ”..puolustusvoimat huolehtii tässä laissa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle säädetyistä tehtävistä. Tärkeää on selvittää, vastaavatko puolustusvoimat kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävistä vai nimenomaan terveydensuojelusta.”

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan voimassa olevan terveydensuojelulain 7 a §:n sääntely on siltä osin ongelmallinen, että Puolustusvoimien terveydensuojelutehtävät rinnastetaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin. Puolustusvoimat toimii koko valtakunnan alueella, mutta ei vastaa yleisen elinympäristön ja väestön terveydensuojelun valvonnasta minkään kunnan alueella. Puolustusvoimien käytössä olevat kohteet, tilat ja alueet eivät ole yleisesti väestön käytettävissä. Lisäksi Puolustusvoimien toimintaan liittyy usein maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavaa tietoa, minkä vuoksi terveydensuojelulain mukaisen toiminnan ilmoittamisen ja valvonnan dokumentit on luokiteltava salassa pidettäviksi.

Tämän vuoksi viittaus kunnan terveydensuojelutehtäviin tulisi poistaa Puolustusvoimien terveydensuojelutehtävistä.

Puolustusministeriö esittää, että terveydensuojelulain nykyistä 7 a §:ää muutettaisiin siten, että säännöksestä poistettaisiin viittaus kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin ja lisättäisiin säännös Puolustusvoimien terveydensuojelun viranomaisvalvonnasta: ”Puolustusvoimat huolehtii

terveydensuojelun viranomaisvalvonnasta Puolustusvoimien sotilaallisissa harjoituksissa, maanpuolustuksen kannalta erityissuojat-tavissa kohteissa sekä sotilaallisessa kriisinhallinnassa ulkomailta.”

Lisäksi puolustusministeriö esittää, että terveydensuojelulakiin lisättäisiin vastaavanlainen soveltamisan rajoitus kuin työturvallisuuslain 6 §:ssä.

3.3 Luku 2 – Viranomaiset ja niiden tehtävät

Puolustusministeriö esittää, että Puolustusvoimille säädetyt terveydensuojelun viranomaistehtävät rajataan koskemaan kohteita ja toimintoja, joihin liittyy maanpuolustuksen kannalta suojattavaa tietoa. Julkiseksi luokiteltujen Puolustusvoimien käytössä olevien kohteiden valvonnasta vastaavat siviiliviranomaiset, henkilökunnan työtilojen osalta työturvallisuusviranomainen ja asevelvollisten palvelusympäristön osalta työ-turvallisuusviranomainen ja kunnan terveydensuojeluviranomainen.

Terveydensuojelun valvonnalle arviointimuistiossa ehdotettu velvollisuus tavoitettavuudesta virkajan ulkopuolella on terveyshaittaa aiheuttaviin häiriötilanteisiin varautumisen kannalta hyvä asia, mutta siitä aiheutuisi lisäkustannuksia.

3.4 Luku 4 – Ilmoituksenvarainen toiminta

Puolustusvoimien vastuulle säädetty terveydensuojelun valvonta kohdistuu rajatusti maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävää tietoa sisältäviin kohteisiin ja toimintoihin. Tämän vuoksi sotilaallisten harjoitusten, maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävien kohteiden ja sotilaallisen kriisinhallinnan kohteita koskevat ilmoitukset ja tiedot tulee käsitellä Puolustusvoimien sisäisesti ohjeistamalla tavalla. Myös Puolustusvoimien käytössä olevien harjoitusalueiden majoitustilat, vesihuoltojärjestelmät ja muu infrastruktuuri on tarkoituksenmukaista pitää Puolustusvoimien valvonnassa.

Puolustusvoimien hallintoyksiköt ilmoittavat julkiseksi määritellyt ja terveydensuojelulain nojalla valvottavat kohteet, kuten majoituskasarmit tai yleisessä käytössä olevat uimahallit, kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Valvontakohteiden luokittelu niihin liittyvän terveystarpeen perusteella on perusteltua. Varuskuntien majoituskasarmit eivät kuitenkaan ole suuren riskin kohteita.

3.5 Luku 5 -Talousvesi ja lämmin käyttövesi

Terveydensuojelulainsäädännön nojalla annettuja talousveden laatuvaatimuksia ei sellaisenaan tule soveltaa Puolustusvoimien omilla laitteilla toteutettavaan vesihuoltoon sotilaallisissa harjoitustoiminnassa.

Puolustusvoimien käytössä olevien maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävien kohteiden, harjoitusalueiden ja sotilaallisen kriisinhallinnan tukikohtien vesihuoltojärjestelmien sekä merivoimien, alusten vesijärjestelmien valvonnassa on sovellettu pienten talousvesiyksiköiden laatuvaatimuksia. Nämä kohteet tulee pitää erillään juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvan talousveden soveltamisalasta.

Puolustusvoimien varuskuntien vesihuolto on järjestetty yleensä liittymällä julkisen vesilaitoksen vedenjakelualueeseen, joka on kunnan terveydensuojeluviranomaisen valvonnassa. Puolustusvoimien kohteita koskevien vesijärjestelmien tiedot eivät ole kuitenkaan julkisia, mikä tulee ottaa huomioon kunnan terveydensuojeluviranomaisen

3.8 Luku 9 – Hautausmaat ja hautaaminen

Terveydensuojelulaissa säädetään hautaamista ja ruumiiden kuljettamista koskevista vaatimuksista. Puolustusvoimien poikkeusolojen kaatuneiden huoltoa varten on tarpeen säätää poikkeuksia terveydensuojelulainsäädäntöön.

3.10 Luku 11 – Tutkimuslaboratoriot ja maksut

Puolustusvoimat ei peri maksuja Puolustusvoimien toteuttamasta terveydensuojelun valvonnasta.

4.3 Luku 5 - Rajat ylittävät vaikutukset

Suomi on vuonna 2006 ratifioinut Maailman terveysjärjestön (WHO) kansainvälisen terveyssäännösten sopimuksen (2005) (SopS 50 ja 51/2007) ja sitoutunut sopimuksen 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntäminen laivojen saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta.

Terveydensuojelulain mukaisesti laivatarkastukset ja todistusten myöntäminen kuuluvat kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin.

Puolustusvoimien käytössä olevissa sotasatamissa vierailee toisinaan myös ulkomaiden merivoimien sota-aluksia. Puolustusvoimilla tulisi tämän vuoksi olla oikeus tehdä laivatarkastuksia ja myöntää ulkomaisille sota-aluksille saniteettitoimenpiteistä vapauttamista koskevia todistuksia sotasatamissa.

Yksikön johtajan sijainen
Hallitusneuvos

Minnamaria Nurminen

Vanhempi hallitussihteeri

Kosti Honkanen

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu STM Sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedoksi

VN/33762/2023-PLM-136

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: